

Certament la dificultat està, com en tants aspectes de la vida humana i de l'activitat eclesial i pastoral, en el COM.

Enric Termes Ferré

Amb tot, descobrim Jesús com amic, com el veritable Amic, perquè mai condiona la nostra llibertat, i al mateix temps ens atrau vers Ell.

Daniel Palau

Hem de poder avançar de la por a la responsabilitat, activant la nostra mirada crítica i fent-nos càrrec del present eminentment tecnològic en què vivim.

Ricard Mejía

EL BON PASTOR

per a preveres i diaques

Jo soc el bon pastor: conec les meves ovelles, i elles em coneixen a mi, tal com el Pare em coneix, i jo conec el Pare. I dono la vida per les ovelles.

Número 167
JUNY 2024

Any XV

Pòrtic.....	3
ARMAND PUIG I TÀRRECH	
Com?.....	6
ENRIC TERMES FERRÉ	
Nicea, un concili que va canviar l'Església.....	8
JUAN RAMON LA PARRA	
L'amistat com a eix rector de la vida (I).....	10
DANIEL PALAU	
Parròquia i educació pública: un niu d'oportunitats.....	12
JAN MARTÍNEZ ALONSO	
La Intel·ligència Artificial: de la por a la responsabilitat.....	14
RICARD MEJÍA	
La dignitat infinita de l'ésser humà.....	17
+ JOAN ENRIC VIVES SICÍLIA	
"El déu de la màfia"	18
NORBERT MIRACLE I FIGUEROLA	

Equip de redacció Agustí Borrell, Norbert Miracle, Xavier Morlans, Daniel Palau, Armand Puig. Editor: Norbert Miracle. Sota el patrocini de la *Càtedra de Teologia Pastoral Josep Pont i Gol*

Disseny original Animaset

Dipòsit Legal T- 1085 - 2014 revistaelbonpastor@gmail.com www.elbonpastor.cat

Si voleu col·laborar econòmicament en el sosteniment i difusió de la revista podeu fer els vostres donatius a

La Caixa 2100-0272-33-0101212882

Pòrtic

ARMAND PUIG I TÀRRECH
president de l'AVEPRO (Santa Seu)

Des del 24 de febrer de 2022, dia en què començà la invasió russa d'Ucraïna, i des del 7 d'octubre de 2023, dia en què Hamàs va atacar Israel des de la franja de Gaza, el món, i concretament Europa, coneix la guerra de prop. Es tracta de dues accions bèl·liques que es van presentar sense el nom de “guerra” –sobretot la intervenció russa, que parlava d’“operació especial”– però que de fet s’inscrivien en la lògica de la destrucció d’algú a qui es considerava “enemic”. Un conflicte armat només es justifica quan algú o alguns queden identificats com a “enemics” i aquests són acusats de ser els responsables d’un atac que és presentat com a “inevitable”. Els prolegòmens o precedents d’un conflicte expliquen les causes de les pèrdues de vides i destrosses materials que arribaran després. Succeeix, però, que la realitat supera les previsions, i al cap d’un cert temps, en tots dos casos cal constatar com n’és, de certa, la frase de sant Joan Pau II: “la guerra és la mare de totes les pobreses”. La lògica de l’enemic acaba justificant-ho tot.

La guerra necessita un període d’incubació, durant el qual s’assisteix a un creixement de l’odi. Una guerra mai no comença en fred. La situació es va escalfant, i els ciutadans arriben a la conclusió que només hi ha un sol camí. De fet, el termòmetre d’un conflicte armat ve marcat pel nacionalisme i per la convicció que es guanyarà, costi el que costi. Tan sols així s’explica que s’acceptin importants pèrdues de vides, en bé del mite de la victòria final. Actualment, després del trauma de la segona guerra mundial, en què hi havia en joc la voluntat de creació d’un imperi per part d’un dels protagonistes (el Tercer Reich), les guerres que han marcat els últims setanta anys han estat sovint derrotes, s’hi ha anat a perdre, i en poques ocasions, malauradament, la situació no s’ha tancat en fals (la guerra civil de Moçambic, amb la pau de Roma).

De fet, molts conflictes s’han tancat sense acord entre les parts, i això ha comportat que continuessin de manera soterrada. El resultat és que, actualment, hi ha territoris sense vertebració de cap mena, com ara Somàlia, Síria o Líbia. O bé estats farcits de guerrilles, com ara Sudan del Sud, amb grans desplaçaments de població i fams i malalties endèmiques. D’altra banda les guerres són un negoci que mou molts diners: les indústries d’armament, que tenen la seva seu en els països desenvolupats o en d’altres que ho són menys, callen davant l’opinió pública sobre els seus guanys. El cert és que hem entrat en una fase d’afirmació del rearmament, enmig d’allò que el Papa Francesc anomena “tercera guerra mundial a trossets”. Constitucions d’estats que declaraven que calia excloure la guerra del seu horitzó, com ara l’alemanya o la italiana, ara s’afebleixen davant els vents a favor de la guerra que bufen dins i fora dels respectius països. Les

posicions es modifiquen, i, per exemple a Alemanys, partits que es declaraven pacifistes en els seus programes, ara justifiquen grans despeses d'armament. I països que havien fet de la neutralitat el seu axioma, com ara Suècia o Finlàndia, pensen que s'han de defensar i han canviat radicalment la seva política.

Davant de tot això, hi ha molt poques veus que clamin a favor de la pau. Un conflicte provoca més conflicte i més contraposició entre les parts. La pau passa a ser la solució irreal, la dels qui no tenen coratge, la solució dèbil. En aquests moments, l'única veu que clama per la fi de les guerres d'Ucraïna i Gaza és la del Papa Francesc. En una entrevista recent al setmanari "Catalunya Cristiana" (4 de maig de 2024), Andrea Riccardi ha dit: "La veu del Papa és l'única veu que té el coratge de trencar el conformisme oficial i mediàtic que ha esborrat la pau del discurs públic i del nostre horitzó". És que el món ha renunciat a la pau? S'han fos les esperances d'un temps sense guerres, que havien alimentat Europa fins fa ben poc? L'única resposta al conflicte d'Ucraïna és l'enviament de més armes i l'augment de la tensió amb els riscos, fins tot nuclears, que tot això comporta?

És evident que molta gent pateix veient els drames d'Ucraïna i de Gaza i expressa el seu desig, sovint com a majoria silenciosa, que s'acabi la guerra i s'entri en una fase de diàleg. Precisament a aquest desig respon la tramesa del Cardenal Matteo Zuppi com a enviat papal en missió humanitària a favor dels infants ucraïnesos portats a Rússia. Malauradament, encara no s'ha pogut iniciar una negociació que toqui el conjunt del problema i es pugui activar una acció diplomàtica en sentit ple. Indubtablement, aquest és el camí imprescindible, el del diàleg i el de la negociació, constant i pacient, que impliqui les parts en una via comuna, que inclogui la defensa de la vida de les persones, l'establiment de condicions justes i la verificació d'un pacte que cal assolir i mantenir. Fa la pau qui té ganes de fer-la.

Per això, és important que l'opinió pública s'expressi a favor de la pau. Els arguments a favor d'una pau duradora són molts. Un país no es pot construir i, eventualment, reconstruir si no callen les armes. Mentre hi ha guerra, no hi ha projectes, ni futur, ni esperança. Tot queda deturat, i es va perdent la il·lusió i el desig de viure. El discurs de la victòria és del tot enganyós. Molts moren o queden invàlids o malalts. Ni a Ucraïna ni a Gaza no s'avançarà sense una negociació de pau. Defensar la pau és defensar la vida, que és el bé més preuat, i aturar la sagnia de persones a qui la guerra deixarà malmeses per sempre. El qui es posiciona a favor de la pau no dona per bona qualsevol solució, però sí que afirma que la solució no passa per la mort i la destrucció. Aquest tal, expressant-se a favor de la pau i ajudant-la, s'afilera amb les benaurances que inclouen el treball per la pau entre allò que especialment Déu acull i beneeix (vegeu Mateu 5,9).

La pau es guanya mitjançant la convivència. En unes societats europees curulles de persones que són de procedències ètniques i culturals molt diverses, amb uns nivells de demografia i d'envelliment de la població com els actuals, i amb unes necessitats laborals evidents, els projectes homogeneïtzadors estan condemnats al fracàs. El rebuig de la

immigració va contra la història, els drets humans i els principis cristians. Cal més aviat promoure la integració dels qui no són autòctons, per tal d'aconseguir una societat del conuiu. La convivència és l'antítesi de la lògica de l'enemic. Aquesta prepara i alimenta la guerra. Aquella és el fonament de la pau. La convivència depèn de tots i cadascú. Si l'altre es torna proïsme, si és tractat com a tal, no hi haurà raons per al conflicte.

Prenguem, per exemple, la relació entre Israel i Palestina, millor dit, entre israelians i palestins. Si aquests dos pobles fan de la convivència, i no de l'agressió, la manera d'estar l'un al costat de l'altre, hi haurà futur i es podrà desbloquejar el tema polític. Altrament, el conflicte serà etern. És probable que partir el territori en dos estats, solució preferida per la Santa Seu, sigui la solució més recomanable. Però, davant el 20% de població palestina que viu dins les fronteres de l'actual estat d'Israel i davant un nombre semblant de colons jueus que viuen dins els territoris atorgats a l'Autoritat Nacional Palestina, la pregunta de fons rau en la capacitat de conuiu que mostrin uns i altres. La solució dels dos estats no eximeix de cercar el fonament últim de la pau: la convivència entre israelians i palestins. Com diu el Salm 34,15: "Decanta't del mal i fes el bé, busca la pau, procura aconseguir-la".

La pau és, en primer lloc, fruit de la pregària. El qui cerqui la pau, la trobarà invocant el Déu de la pau i el seu Fill, rei de pau. Tanco aquest Pòrtic amb una pregària ucraïnesa que demana la tan necessària pau al Crist Jesús: "Tu que has guarit els leprosos, guareix-nos de la lepra de l'odi i de la violència, tu que has obert els ulls del cec, obre els ulls de l'esperit dels homes perquè reconeguim qualsevol persona com a germà i no com a enemic. Amén".

Un sol cor i una sola ànima

Com?

ENRIC TERMES FERRÉ

*prevere de l'arquebisbat de Barcelona
vicesecretari de la Conferència Episcopal
Tarraconense*

El passat 4 de maig es va celebrar a Madrid, l'Assemblea Sinodal de la Conferència Episcopal Espanyola «Cap a l'octubre 2024», en la que es va presentar el document de treball, fruit de les aportacions rebudes des de 54 diòcesis i 20 realitats eclesials molt diverses, elaborat a partir de la reflexió que s'havia fet en cada una d'aquelles realitats eclesials a partir de la lectura de l'*Informe de Síntesi* de la primera sessió del Sínode: «*Una Església sinodal en missió*». El resultat d'aquesta reflexió es traslladarà a la Secretaria general del Sínode com a aportació per a l'elaboració de l'*Instrumentum laboris* que orientarà el treball de la segona sessió del Sínode del proper mes d'octubre*.

En el ric diàleg que va seguir a la presentació d'aquell document, seguida del testimoni compartit de l'experiència de la trobada de «Rectors per al Sínode» que s'acabava de cloure a Roma i de bones pràctiques de sinodalitat en una diòcesi i en una parròquia, hi va haver una aportació que em va cridar especialment l'atenció.

La referent sinodal d'una diòcesi feia veure que el document que es presentava —com passa en tants documents i planificacions eclesials— encara estava situat en la dimensió de l'anàlisi i la descripció de la situació, apuntant a necessitats i desitjos que es veia que calia afrontar i assolir, però que pràcticament no apareixien concrecions al COM fer-ho.

Certament la dificultat està, com en tants aspectes de la vida humana i de l'activitat eclesial i pastoral, en el COM.

A vegades apareixen propostes que pretenen un valor «universal» de resposta, com si aquell COM valgués per a qualsevol lloc i en qualsevol circumstància. Personalment soc força escèptic amb aquestes respostes, tot i que tinguin el seu valor il·luminador i d'obertura de perspectives.

Més aviat crec que el camí passa per fer-nos honestament la pregunta concreta sobre el COM a partir de cada realitat concreta (parròquia, arxiprestat, associació, moviment, diòcesi...) i dels reptes que hi descobrim; i només a partir d'aquí atrevir-nos a besllumar una possibilitat de resposta —potser limitada, imperfecta i temporal— a la llum de la

reflexió i el discerniment tot escoltant i deixar-nos interpel·lar per l'Esperit; i atrevir-nos a posar-la en marxa, dedicant-hi les persones i els mitjans necessaris i concrets.

De fet, aquest moment del camí sinodal entre les dues sessions està acompanyat per una pregunta encapçalada per un COM: «COM ser una Església sinodal en missió?». Apunto algunes altres preguntes que em suggereix el camí del Sínode que hem fet fins ara i que es reflecteixen en les preocupacions i constatacions formulades en el document a què he fet referència:

COM podem ajudar altres persones a entrar en una comunitat de fe?

COM denunciem les situacions i les causes de pobresa i d'injustícia que es donen en el nostre àmbit més proper?

COM fem que les dones tinguin una presència activa en l'àmbit de l'Església en què hi soc present?

Una de les aportacions afirmava: «L'Església no té missió, sinó que és missió»: COM aquesta realitat s'ha de concentrar en cada sector i ambient de la pastoral en el que estem implicats?

COM construïm la nostra comunitat perquè sigui un àmbit obert i amb capacitat d'acollida?

COM ens hem de preparar per tal de ser realment cristians i cristianes que escoltem, acollim i acompanyem tothom?

COM...?

El darrer COM el deixo obert, perquè possiblement les preguntes que ens hem de formular han de respondre a la nostra realitat concreta. I no a un article de revista (per molt ben intencionat que estigui).

Deixebles de l'Evangelí

Nicea, un concili que va canviar l'Església

JUAN RAMON LA PARRA

*prevere de l'arquebisbat de Barcelona
professor de la Facultat de Teologia de Catalunya
(AUSP)*

El 2025 se celebrarà el 1.700è aniversari del concili de Nicea, el primer concili ecumènic de l'Església, celebrat pocs anys després de la despenalització del cristianisme, a iniciativa del mateix emperador Constantí.

El concili de Nicea va ser convocat l'any 325 per afrontar dos problemes: en el pla doctrinal, la controvèrsia suscitada per la predicació del sacerdot Arri a Alexandria i, en el pla pràctic, la unificació de la data de la Pasqua entre les comunitats cristianes.

El cristianisme, al llarg dels segles, s'ha confrontat amb preguntes clau sobre el Misteri de Déu, de Jesucrist i de la salvació de l'home. La primera d'aquestes planteja com s'articula l'afirmació d'un sol Déu, seguint la fe d'Israel, amb la realitat divina de Jesucrist i de l'Esperit Sant. És el que comunament es coneix com el Misteri de la Trinitat. Al llarg de la història de l'Església, fins i tot abans de Nicea, han aparegut solucions a aquesta qüestió que han tendit a dissoldre la paradoxa, i que han estat rebutjades com a heretgies.

En el seu cas, Arri buscava distingir el Pare i el Fill, però per això presentava el Fill com a subordinat al Pare, com una criatura divina, un déu intermedi, creat del no-res en un determinat moment, abans de la creació, i que més tard s'hauria encarnat en Jesucrist.

La predicació d'Arri no només el va enfrontar al seu bisbe Alexandre, sinó que va remoure les aigües de les diverses escoles teològiques, fonamentalment a l'Orient cristià, fins al punt que l'emperador Constantí, amb l'ajuda del seu conseller en matèries eclesiàstiques, el bisbe Osi de Còrdova, va decidir resoldre-les en un concili, això és, una reunió de bisbes les decisions dels quals es dirigien a tota l'Església. Per això, és considerat el primer concili "ecumènic" (universal). En aquest cas, gaudiria de la super-visió i protecció del mateix emperador, com a mostra de la política eclesial constantiniana.

A la primavera del 325 es van reunir a Nicea, a l'actual Turquia, entorn de 300 bisbes, la immensa majoria d'Orient, i es va elaborar un credo, una fórmula de fe que volia ser incompatible amb la doctrina atribuïda a Arri i els seus seguidors, ja que es va veure que

l'afirmació de la Bíblia no era suficient per rebatre els arguments d'aquests. El credo de Nicea afirma que el Fill no ha estat creat, sinó engendrat del Pare, i que és “de la mateixa substància” que el Pare, “consubstancial” a ell.

A més, el concili va establir la celebració de la Pasqua el diumenge després de la primera lluna plena de primavera. També van ser aprovades una sèrie de regles, o cànons, que contribuirien a formar una base per a l'organització de l'Església.

A Nicea es va consolidar clarament la unitat entre el Fill i el Pare, però no es va abordar la distinció entre ells. Aquest flanc va suposar el començament d'una llarga i dramàtica controvèrsia, en què van intervenir molts altres factors, que no es va apaivagar fins a la celebració del concili de Constantinoble del 381, considerat avui com el segon concili ecumènic i que, entre altres coses, va reformular el credo de Nicea, per arribar a la versió que bàsicament avui es recita a la missa.

Pot semblar-nos que el concili de Nicea va afrontar un tema allunyat de la vida quotidiana dels creients, però realment va posar en perill el món cristià durant decennis. Si Jesucrist, el Salvador, no és plenament Déu, quina classe de salvació ens ofereix? Perquè el Salvador pogués regalar la plena comunió amb Déu als éssers humans, havia de ser el veritable Déu (i veritable home), com va defensar sant Atanasi, successor d'Alexandre com a bisbe d'Alexandria, i acèrrim defensor de la fe de Nicea. Un déu “a mitges” no transforma totalment la vida.

Amb motiu d'aquest centenari, el món acadèmic cristià està fent nombroses iniciatives, incloent publicacions i congressos, implicant diferents disciplines i confessions cristianes.

A Barcelona, l'Ateneu Universitari Sant Pacià (AUSP), la institució acadèmica de l'Església a Catalunya, acaba d'organitzar la primera part del congrés “Concili de Nicea (325): Història i recepció”. El 18 i 19 d'abril s'ha aspirat a afrontar la història del concili, de la controvèrsia doctrinal i de les qüestions pràctiques, aconseguint oferir un retrat actualitzat i la possibilitat de reflexionar posant en joc no només els especialistes, sinó també el gran públic.

Ara correspon preparar la segona i última part, que tindrà lloc el febrer del 2025, i pretindrà afrontar també qüestions més actuals, vinculades a la recepció del concili.

Variacions sobre l'amistat

L'amistat com a eix rector de la vida (I)

DANIEL PALAU

*prevere del bisbat de Sant Feliu de Llobregat
vicedegà de la Facultat de Teologia de Catalunya (AUSP)*

L'amistat és una experiència viscuda per Jesús al llarg de tota la seva trajectòria. Els textos bíblics ens donen referències abundants, d'una manera directa i, sobretot, indirecta. Els estudis històrics al voltant de la vida de Jesús han estat nombrosíssims. Molts autors han generat pàgines i més pàgines amb arguments nombrosíssims al voltant dels elements biogràfics que verificarien l'existència i l'estil de vida amical de Jesús, però genèricament la dimensió de l'amistat ha quedat al marge de la reflexió d'aquests autors (almenys en aquells que s'inclouen en la *third Quest*).

Les aproximacions vivencials vers la figura de Jesús recorren diversos camins, no determinats per la dimensió amical. Aquesta faceta queda subordinada a l'acció divina de Jesús envers els més desafavorits, per exemple. Amb tot, les paraules i les obres del Natzarè resulten ser, per elles mateixes, expressió d'amistat, oferiment d'una nova tipologia de relacions humanes, dins de les quals es contemplava el respecte, l'oportunitat pel diàleg, l'espera pacient davant l'altre, i finalment, l'entrega total de la seva existència.

Reconsiderem, per uns instants, l'amistat de Jesús vers els seus deixebles. El punt, explícitament determinant del valor de l'amistat de Jesús és aquell «a vosaltres us he dit amics» (Jn 15,15), o bé, encara més, «ningú no té un amor més gran que el qui dona la vida pels seus amics» (Jn 15,13). Els deixebles són els primers testimonis de l'amistat indubtable de Jesús. L'han viscuda quotidianament. En ella descobreixen tota la bellesa d'un veritable Amic. Ells han experimentat l'atenció, el mestratge i la proximitat de l'Amic, fins al darrer detall, i fins el darrer moment.

Com aprenem a ser «amics com l'Amic»? L'amistat té molt a veure amb les nostres valoracions i les nostres apreciacions. Ningú s'escapa del perill de les ambigüitats i de les imprecisions. Tota consideració, si és sincera, és sempre incompleta ¹. Es fa difícil, doncs, sostenir el següent argument: «presenta'm els teus amics i et diré qui ets». Mai som capaços de delimitar una persona, ni fins i tot aquella amb la que tenim una relació d'amistat, en uns termes exactes i precisos. El misteri de qualsevol persona és sempre desbordant.

Amb tot, descobrim Jesús com amic, com el veritable Amic, perquè mai condiciona la nostra llibertat, i al mateix temps ens atrau vers Ell. Oh, misteri. El seu respecte pels

deixebles, avui per nosaltres, és exquisit. Així ho constatem a través d'aquells que ens parlen de Jesús com d'un individu carismàtic, un rabí galileu, un revolucionari, un cínic jueu d'origen humil, un visionari, un mag, un profeta... (categories pròpies de la *third Quest*), però la seva amistat no és purament d'humana mesura. Déu ens ha parlat a través de Jesús, el seu Fill, i s'ha apropiat a nosaltres a través d'un camí concret, una experiència humana de primer ordre: l'amistat, a través d'una invitació molt senzilla, «vine i segueix-me» (Mt 19,2).

L'amistat de Jesús revela la gran condescendència de Déu vers nosaltres, i al mateix temps la profunditat amb la que Ell ens considera i ens tracta. No som, per a Ell, una cosa, sinó una persona. No som una circumstància o un detall menor en el seu projecte salvífic. Som fets a imatge i semblança de Déu, Pare Creador (Gn 1,26-27). El misteri de Déu present en les nostres vides és una realitat. Jesús ens ajuda a descobrir aquest misteri per tal de descobrir-nos profundament volguts i per tant, capaços de rebre la seva amistat, i considerar aquesta experiència vital, no només com a necessària sinó com una vivència plena de sentit, que ens realitza i ens plenifica.

Trobar Jesús és trobar l'Amic. Això no disminueix en res el seu misteri. Veritablement home i Déu, Déu i home. Apropar-nos a Ell ve precedit de la seva aproximació a nosaltres. Ell és insistent, tant com nosaltres i més que nosaltres. El repte és ben clar, el de traslladar a la nostra vida quotidiana un vivència sincera de l'amistat. Tant de bo que l'amistat sigui l'eix vertebrador de la nostra història, tal com proposà Jesús, lliurant la vida. El fet de viure l'amistat ens condueix a una aproximació inaudita vers els misteri de Déu, el qual no s'apropa a nosaltres per interès o per estratègia. No tinguem por de ser tractats per Déu com amics seus. Ell ens dignifica perquè ve al nostreencontre, com el bon samarità (Lc 10,25-37), no pel que tenim o deixem de tenir. Ens tracta amb delicadesa i atenció. Els amics es busquen sempre, com Déu ens ve a buscar en tot moment. De dia i de nit. Quan la claror es fa present en la nostra història i quan la foscor del dubte, el desconcert i la desorientació apareix en la nostra vida.

Jesús no trenca l'amistat amb nosaltres mai, ens l'ofereix sempre. Passi el que passi. Visquem el que visquem. A nosaltres, preveres del XXI, ens toca, com sempre, cuidar l'amistat esdevenint veritables acollidors dels qui ens envolten. Acollir els altres com amics, tal com són, i encara més si són diferents. La bellesa de l'amistat floreix en un jardí on les diferències són el pa de cada dia². Tant de bo, la gràcia rebuda en el sagrament de l'orde ens predisposi a fer de la nostra vida un espai d'amistat amb Déu i els qui ens envolten, de manera que aquells que es troben prop nostre puguin construir la pròpia existència fent de l'amistat l'eix rector de la seva pròpia història.

¹ El papa Francesc ha apreciat positivament aquesta manera de desenvolupar el pensament teològic, cf. FRANCESC, *discurs als professors de la Pontifícia Universitat Gregoriana*, 10-4-2014, Roma. La teologia veritable, també la filosofia, està cridada a ser «oberta» i per tant «incompleta».

² FRANCESC, *discurs als grups de pastoral universitària*, 24-11-2023.

Rentar els peus

Parròquia i educació pública: un niu d'oportunitats

JAN MARTÍNEZ ALONSO

*prevere del bisbat de Terrassa
vicari de Mollet del Vallès*

Fa uns dies vaig tenir una conversa amb una persona de fe amb qui no havia parlat mai. Una conversa que potser a alguns us sonarà familiar: em dibuixava un panorama mundial desolador, fosc, sense esperança... D'aquella gent que en diem profeta de calamitats. No hi havia ni un bri de l'esperança que ens regala la Pasqua, ni la presència de Jesús Ressuscitat entre nosaltres. Sempre m'ha agradat viure el temps pasqual amb una mirada encara més atenta al meu voltant, mirant de descobrir els brots nous que van apareixent a l'Església, en el món i en la pròpia vida. Tots són una mostra de la vida nova de Jesús. Veure'ls i compartir-los ens fa bé, i és un motiu més per donar gràcies a Déu per tot el que ens regala.

Avui voldria compartir amb vosaltres una experiència pastoral en el camp de l'educació. Concretament, amb infants de primària i secundària, amb la particularitat de que l'experiència que us compartiré ha estat amb escoles i instituts públics del municipi on visc el meu ministeri, Mollet del Vallès.

Tot va començar amb una visita al despatx parroquial de la nova professora de religió catòlica de l'institut. Una salutació, una primera conversa i una gran idea: podem venir a visitar la parròquia? Dit i fet. Després de parlar-ho amb la direcció, va portar els alumnes d'ESO que fan religió a visitar el temple parroquial. Va ser una gran experiència. Van poder conèixer la història de la parròquia, els sants, les obres d'art més emblemàtiques, els diferents espais litúrgics, i un dels llocs amb més èxit, el campanar! Fins i tot hi va haver una estona de silenci i pregària. Una experiència molt positiva per a tots. Un altre dia vaig ser jo qui vaig visitar l'institut per tal de que els alumnes poguessin preguntar-me tot el que volguessin sobre el meu ministeri, l'Església.... Altres dies hi van anar membres d'altres religions.

El mateix em va passar amb un nou professor de religió que va arribar a una de les escoles públiques de la ciutat. Els diferents grups de la primària han anat visitant la parròquia per conèixer on som, la història del sant, el sant Crist, la mare de Déu de Montserrat, aquelles pintures d'un autor local... Amb dos cursos, vam tornar a trobar-nos

però aquest cop a una ermita romànica que tenim als entorns de Mollet, l'ermita de santa Maria de Gallecs, amb un entorn natural de gran valor. En aquesta ocasió, tots els alumnes que van voler, van poder entrar i conèixer la història i el perquè d'aquell edifici enmig dels camps.

Sortir de l'aula per anar a aprendre a un altre lloc, sempre és motivador per els infants i adolescents. Les nostres esglésies són un gran mural de l'evangeli i la història de salvació, de la nostra fe. Són també edificis històrics que han acompanyat i continuen acompanyant a moltíssimes generacions i, en la major part dels casos, són edificis emblemàtics dels pobles i ciutats. Visitar-lo, conèixer-lo és una oportunitat única i evangelitzadora!

Personalment ha estat sempre una gran experiència. Una bonica oportunitat per parlar de Jesús i l'Església als infants, amb tota naturalitat. És poc exigent i penso que el fruit és molt bo. Demana poder acollir-los a l'hora acordada i explicar algunes coses del lloc, dels espais, de les imatges i respondre a les preguntes dels infants. També ha estat una bona oportunitat per explicar les activitats que fa la parròquia, com ara la catequesi d'infants, Càritas, grups de joves i adolescents... És molt divertit veure com, en altres ocasions, et saluden eufòrics pel carrer!

Per poder fer una experiència semblant al vostre poble o ciutat, us recomano aquests tres passos. En primer lloc, parlar amb el delegat d'Ensenyament del vostre bisbat. Ell us podrà informar sobre qui són els professors/es de religió catòlica de les escoles públiques del vostre municipi. En segon lloc, us animaria a tenir una trobada amb els mestres. Conèixer-los, ensenyar-los la parròquia, compartir... Avui, en alguns casos, no és fàcil ser professor de religió. Per últim, la proposta de poder fer alguna visita a la parròquia amb els alumnes de religió.

Properament, tenim més visites concertades amb l'escola i l'institut. Un altre institut públic de la ciutat també està interessat en venir un dia a la parròquia. Us convido a fer aquesta bonica experiència, que és al mateix temps una forma d'anunciar i compartir que la presència de l'Església és un signe de la presència de Jesús Viu en els nostres pobles i ciutats i en la pròpia vida.

Rentar els peus

La Intel·ligència Artificial: de la por a la responsabilitat

RICARD MEJÍA

*prevere del bisbat de Mallorca
professor i secretari acadèmic de la facultat de filosofia (AUSP)*

Ens hem de preguntar si, a l'estat de la qüestió present, té sentit una actitud tecnòfoba recalcitrant que, en comptes de reconèixer com les màquines poden servir per a una vida humana més digna i justa, es manté, tot recordant-nos al *bon sauvage* rousseaunià, que només si estem alliberats de la tècnica, l'home serà purament lliure i feliç. L'estratègia de la por no és útil davant una problemàtica tan urgent com la de la Intel·ligència Artificial (IA): la por ens paralitza i ens tanca, mentre que la raó ens faculta per respondre i resoldre els problemes. En lloc d'una fugida cap endavant, hem de poder avançar de la por a la responsabilitat, activant la nostra mirada crítica i fent-nos càrrec del present eminentment tecnològic en què vivim.

Si atenem al desenvolupament de la IA, aquesta ha anat variant durant el temps. Podem intentar reflectir l'evolució del pensament sobre la IA des dels seus inicis fins a les perspectives contemporànies, mostrant com la comprensió i les expectatives han anat canviant amb el temps. A la dècada de 1950, Alan Turing, a la seva obra *Computing machinery and intelligence*, afirmava que "si una màquina es comporta com si fos intel·ligent, llavors és intel·ligent". Més encara, si una màquina pot enganyar un humà, fent-li creure que és intel·ligent superarà la intel·ligència humana. Turing va proposar el seu conegut test, o *joc de la imitació*, com una manera de determinar si una màquina pot pensar exhibint aquesta capacitat de manera fefaent.

El 1956, John McCarthy i els seus col·legues, al Congrés de Dartmouth, defensaven que "cada aspecte de l'aprenentatge o qualsevol altra característica de la intel·ligència pot, en principi, ser descrit amb tanta precisió que una màquina pot ser creada per simular-lo". Aquesta cita literal prové de la proposta que marca l'inici formal de la recerca en IA, un inici marcat pel *projecte més general* d'arribar a màquines capaces d'acomplir qualsevol operació cognitiva que un humà pot fer, tant intel·lectives, com volitives i afectives. Avui es pot categoritzar la IA en funció de les seves capacitats i el seu abast. Cal posar en relleu que la IA forta experimenta avui en dia una creixent crisi, tot i els esforços insuficients

per tal de crear robots amb competències empàtiques (com els que fan companyia als ancians en la societat japonesa) que ens obren la porta a la possibilitat, clarament qüestionable, de si es pot delegar la responsabilitat moral en les màquines.

La IA general, també coneguda com a IA *forta* pel fet de ser mantinguda pels tecnofílics radicals, consisteix en una IA amb capacitats cognitives similars a les dels humans en la seva condició proteïforme. Així, aquesta IA podria entendre, aprendre i aplicar coneixements en una àmplia varietat de tasques, no quedant limitada a un domini específic. En teoria, podria transferir habilitats d'un context comunicatiu a un altre, tal com ho fan els humans. És això assolible en el present? La IA general o forta encara és un objectiu teòric a aconseguir i, per tant, no ha estat assolida en tant que tema de recerca activa que es genera un polèmic debat en la comunitat científica actual. Sí es veritat que els moderns xatbots, com el famós ChatGPT d'Open AI ha aconseguit entrenar màquines, gràcies a unes matrius anomenades *transformers*, que desafien el test de Turing i que aconsegueixen un llenguatge natural i formal semblant a l'humà.

Però això només es fa en la competència lingüística i no pas en la cognoscitiva. El tema més polèmic és que la IA no pot exhibir consciència (considerat el *hard problem* de les ciències cognitives) en cap de les seves versions actuals atès que parteix d'uns algorismes, en tant que sèries de regles estrictes, a les quals la màquines no tenen més opció que obeir a través del processament de dades numèriques. A més a més i ja que la tecnofília radical s'ha de poder criticar racionalment, és un fet (contra les aspiracions més agosarades de la cibernètica) que no hem aconseguit una automatització equipable en els sistemes informàtics a aquella autonomia (anomenada *autopoesi* per la biologia teòrica) que troben en els sistemes vivents humans.

En un altre extrem, sobretot per part dels partidaris del moviment transhumanista i posthumanista, trobem el projecte a favor d'una superintel·ligència artificial que desbordaria el limitat espectre físic i cognitiu en humà en un temps de progrés tecnològic exponencial, la qual superaria la intel·ligència humana en tots els aspectes: creativitat, saviesa, resolució de problemes, i fins i tot en habilitats socials. Com sosté Raymond Kurzweil, parlant més del futur que no pas del present, passarem d'una humanitat 1.0 vers una humanitat 2.0; en la qual ja no serem víctimes de les tares que l'evolució natural ens ha imposat: no emmalaltirem, no patirem, no morirem.

Alguns creuen, fins i tot, que podrem arribar a crear posthumans o ciborgs que adquiriran capacitats impossibles per als límits de la naturalesa humana. Gràcies als avenços de les noves tecnologies convergents (biotecnologies, nanotecnologies, ciències cognitives i informàtica), es podria potencialment revolucionar totes les àrees de la societat i de la vida humana, tot i que també es plantegen riscos seriosos tals com la pèrdua de control humà sobre aquestes màquines o el depassament de l'ésser humà creant noves espècies. És una àrea de gran especulació i discussió ètica pel que fa als perills que implicaria per a les persones humanes arribar a una simbiosi total home-màquina.

Si la IA general encara no ha aconseguit simular totalment la intel·ligència humana i la superintel·ligència artificial, tot esdevenint un discurs futurista força naïf, no ha pogut superar el que som en tant que *Homines sapientes* ara com ara (és un fet que no tenim màquines d'IA completament autònomes ni hem arribat a una era singular), de tal manera que l'únic tipus de projecte que cal defensar és el d'una IA ajustada (IA feble o *narrow*), la qual ha estat dissenyada per tal de realitzar una tasca específica o un conjunt limitat de tasques renunciant a l'ambició generalista i, com és obvi, també a la transhumanista.

En aquesta IA, molt més humil, s'assumeix clarament, en una sort de metodologia modesta, que no es posseeix consciència, ni comprensió general ni tampoc capacitat per fer tasques fora del domini específic que el programador ha assignat prèviament. Els assistents virtuals com ara Siri o Alexa, els sistemes de recomanació com els de Netflix o Amazon, o també el programari d'un GPS o el del reconeixement d'imatges d'un pàrking, segueixen més aviat una IA ajustada; ajudant-nos en les tasques quotidianes de la nostra vida. No podem dubtar que la IA ens facilita moltes tasques de la vida quotidiana, de la recerca i de la salut, que ens porta a que siguem favorables al seu ús sempre que potenciïn i no atrofiïn la naturalesa humana. Aquesta altra versió, doncs, esdevé una IA limitada *per se* en contra d'una concepció ideològica favorable a una IA sense límits en tant que fi en ella mateixa. La IA és, per definició i *de facto*, un projecte limitat al moment històric, parcial, provisional, així com sempre sotmès a revisió en funció del bé integral de la persona, de la societat i de la casa comuna.

Per això, és acceptable una *tecnofilia crítica* que ens faci rebutjar aquelles ideologitzacions que demonitzen qualsevol nova tecnologia pel fet de ser-ho (una tecnofòbia radical), així com un metarelat futurista que ens faci deixar de costat els nostres compromisos i obligacions a l'àgora pública. El 2021, la Dra. Fei-Fei Li, que treballa com a professora de la Universitat de Stanford, ha afirmat que "la IA no és només una qüestió de tecnologia, sinó també de la societat", tot subratllant la importància de considerar les seves implicacions socials, polítiques i ètiques. Els principis ètics més importants són l'**equitat** (evitant discriminacions i biaixos), la **justícia social** (afavorint els més vulnerables), la **privadesa** (protegint les dades sensibles de les persones), la **traçabilitat** (sabent com funciona i com pot respondre la màquina) i la **veracitat** (la veritat és un transcendental al que es deu la IA, i no a la inversa). I si la IA és una oportunitat per ser més crítics i millors humans en el sentit clàssic de l'*areté* grega? És una pregunta que cal plantejar-nos sense treva.

Un bisbe ens parla

La dignitat infinita de l'ésser humà

+JOAN ENRIC VIVES SICÍLIA

arquebisbe d'Urgell

Amb motiu del 75è. aniversari de la Declaració universal dels Drets Humans, el Dicasteri per a la Doctrina de la Fe ha publicat una esplèndida reflexió sobre la dignitat de l'ésser humà, que vol ser una enèrgica crida a respectar-la i protegir-la, com a condició fonamental d'una societat justa i pacífica. Us convido a llegir-la. Aquesta Declaració sobre la dignitat humana (*"Dignitas infinita"*), que té l'aval explícit del Papa Francesc, és una síntesi reeixida del pensament de l'Església sobre la dignitat humana, i a la vegada, ajuda a clarificar aquest concepte, objecte sovint de malentesos, il·luminant alguns dels seus aspectes avui enfosquits en la consciència de molts. L'afirmació central és que a cada persona humana, pel seu propi ésser, li correspon una dignitat "infinita" (en expressió de St. Joan Pau II), més enllà de tota circumstància, característica o aparença i en qualsevol estat o situació en què es trobi. Aquest és un principi plenament recognoscible per tothom mitjançant la mateixa raó natural. A la vegada, l'Església, a la llum de la fe, veu refermat i consolidat aquest principi gràcies a la Revelació, que mostra la persona humana com a ésser creat a imatge i semblança de Déu, i redimida per Jesucrist. Per aquesta gran dignitat, tot ésser humà està cridat a conèixer Déu, a estimar-lo, a viure en fraternitat, justícia i pau amb la resta d'homes i dones i, finalment, a entrar en comunió amb Déu mateix en la vida eterna. La festa de l'Ascensió ens assegura que "un que és home com nosaltres" ja és amb Déu, com preguem a la postcomunió. Davant de concepcions esbiaixades, l'Església defensa constantment que la dignitat de la persona li ve pel mateix fet d'existir i d'haver estat creada per Déu. Aquesta dignitat no pot ser eliminada, ja que és intrínseca a la persona i no depèn ni és fruit del reconeixement legal o social. No depèn tampoc de les seves circumstàncies, qualitats o capacitats de comprensió o d'actuació lliure. Qualsevol ésser de l'espècie humana mereix un respecte incondicional, des de la concepció fins a la seva mort natural.

Per tot això, aquesta Declaració denuncia les múltiples situacions en què la dignitat humana es veu greument violada: atemptats contra la vida (homicidis, genocidis, pena de mort, avortament, eutanàsia, suïcidi deliberat...); agressions a la integritat física o moral (mutilacions, tortures, detencions arbitràries, deportacions, esclavitud, prostitució, tràfic de persones, treballs degradants...). I tracta alguns atemptats específics: pobresa, guerra, maltractament dels emigrants, tràfic de persones, abusos sexuals, violències contra les dones, l'avortament procurat, la maternitat subrogada (que tracta mare i fill com a

objectes), l'eutanàsia i el suïcidi assistit, la marginació dels discapacitats, la persecució i discriminació per raons d'orientació sexual, la negació de la diferència sexual (que destrueix el fonament de la família), la violència digital o el canvi de sexe (ja que el cos és part de la dignitat de la persona). L'Església reclama ardentment que la dignitat humana se situï en el centre del compromís per al bé comú i de l'ordenament jurídic. Només així es poden sostenir els drets humans fonamentals i la convivència. Per això, demana a les autoritats polítiques que protegeixin i garanteixin les condicions necessàries per a la promoció integral de la persona. Com diu el Papa Francesc, cap persona no ha d'oblidar aquesta dignitat seva, que ningú no té dret a prendre-li.

Hem vist, hem llegit

"El déu de la màfia"

NORBERT MIRACLE I FIGUEROLA

prevere de l'arquebisbat de Tarragona

rector de la parròquia del Vendrell

El dia 16 d'abril, el programa de TV3 «sense ficció» va estrenar la producció francesa «El Déu de la màfia» on aparentment s'investiga el vincle entre la religió i la màfia a Sicília, des dels orígens fins als nostres dies. Es tracta d'una qüestió complexa que té més de 150 anys d'història i que en moltes pel·lícules de ficció ja s'ha tractat amb més o menys encert. Francis Ford Coppola, per exemple, va dirigir la trilogia de “*El Padrino*” on apareixen magistralment relatades les relacions mafioses amb tots els àmbits de la societat, també amb l'Església, especialment amb alguns membres de la cúpula econòmica de la Santa Seu.

El documental parteix de la base que l'Església va ser còmplice de la màfia i va mantenir-se silenciosa davant la injustícia que suposa aquest fenomen, i cerca justificar aquesta afirmació.

De tota manera, a mesura que va evolucionant el documental van apareixent elements que potser els periodistes no esperaven. L'actuació dels jutges antimàfia, molts d'ells amb una clara consciència catòlica, com ara el jove magistrat Rosario Livatino, assassinat a Agrigento, als 37 anys, el 21 de setembre de 1990 i beatificat el maig del 2021 com a

«màrtir de la justícia i de manera indirecta de la fe cristiana», com va dir Joan Pau II, i que el documental no esmenta, van ser essencials per combatre la "cosa nostra".

Justament, hi ha un moment crucial en la història de la relació del crim organitzat i l'Església Catòlica quan el papa Joan Pau II va visitar Sicília i el 9 de maig de 1993, a la vall dels temples d'Agrigento, va pronunciar una vigorosa protesta contra la Màfia: «cap home, cap associació humana, cap màfia pot canviar o alterar el dret sagrat de Déu que va dir "No mataràs". En nom del Crist crucificat i ressuscitat, de Crist que és el Camí, la Veritat i la Vida, dic als responsables d'això: "Convertiu-vos!! El judici de Déu arribarà un dia per a vosaltres"». Paraules que va anar repetint a les altres poblacions sicilianes que va visitar.

Pocs dies més tard, el 27 de maig, un cotxe bomba va assassinar cinc persones a Florència i al juliol diverses bombes de gran potència explotaren a la catedral del Papa, Sant Joan del Laterà i a la històrica església de San Giorgio in Velabro. Era la resposta del crim organitzat al bisbe de Roma.

TV3 afirma en la seva pàgina web que «ha calgut esperar fins al 2014 perquè un papa s'hi hagi manifestat clarament en contra». Les dades són contundents i desmenteixen aquesta afirmació dels periodistes.

La cultura criminal siciliana, a qui Joan Pau II va definir com «cultura de mort, profundament inhumana, enemiga de les Escriptures, de la dignitat humana i de l'harmonia civil» va declarar la guerra a l'Església Catòlica i va assassinar un prevere, Pino Puglisi, rector de la parròquia del barri de Brancaccio a Palerm, que havia esdevingut un referent a la illa per al combat a la màfia mitjançant el treball amb joves i infants, i amb la seva predicació clara de denúncia evangèlica.

El 15 de setembre de 1993, el dia que feia 56 anys, don Puglisi va ser assassinat d'un tret al cap, a la llum del sol, al mig de la plaça per uns joves a qui els va dir, amb un mig somriure: «us esperava». La mort de don Pino va ser un veritable revulsiu a Palerm i a tot Sicília de tal manera que moltes persones van perdre la por a la «cosa nostra» a partir d'aquell moment.

Pino Puglisi, beatificat a Palerm el 2013 davant una multitud d'uns cent mil fidels, és un model sacerdotal per a tots nosaltres, pel seu compromís amb la justícia evangèlica i per la seva tasca pastoral intensa als pobles, als barris, al seminari de Palerm... «En ell trobem la victòria de la fe que porta el somriure de Déu pels carrers de tot el món», va dir el papa Francesc en ocasió dels vint-i-cinc anys del martiri.

Em permeto recomanar-vos *Alla luce del sole*, una pel·lícula italiana sobre don Pino Puglisi, interpretada per Luca Zingaretti (el comissari Montalbano de la famosa sèrie televisiva) que ben segur ens enardirà en el nostre servei ministerial avui, tan necessitat de paraules de coratge.

